

Α΄. ΑΡΕΤΕΣ ΚΑΙ ΧΑΡΙΣΜΑΤΑ

Η κεχαριτωμένη Μαρία ἐκλέχθηκε ἀπὸ ὅλες τίς ἐκλεκτές καὶ ἅγιες γυναῖκες νὰ γίνῃ μητέρα τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴν καθαρότητά της καὶ τὴν ἀρετὴ της. Εἶχε ἄκρα καθαρότητα ἐφ’ ὅσον ἦταν κατὰ χάρη ἀναμάρτητη. «Ἄν ὑπάρχῃ ἓνας ἄνθρωπος μέσα σ’ ὅλες τίς ἀνθρώπινες γενεές πού νὰ ἀποτελῇ μετὰ ἀπὸ τὸν Κύριο Ἰησοῦ Χριστό τὴν τελειότερη θεανθρώπινη παν-ἀρετὴ, αὐτός εἶναι ἡ Θεοτόκος. Ἀναμφίβολα αὐτὴ εἶναι τὸ τελειότερο πρότυπο τοῦ κάθε καλοῦ»¹. Εἶχε ὅλες τίς ἀρετές σὲ ὕψιστο βαθμό, τὴν κάθε μία ὅσο κανεὶς ἄνθρωπος. «Στὴν Θεοτόκο ἡ κάθε ἀρετὴ εἶναι τέλεια ἀρετὴ, ἐπειδὴ ἐγέννησε τὸν Θεό ἀπὸ τὸν ὁποῖο καὶ μέσα στὸν ὁποῖο ἡ κάθε ἀρετὴ εἶ-

1. Ἀγ. Ἰουστίνου, *Δογματικὴ*, σ. 828.

ναι στήν τελειότητά της»². «Μόνη αὐτή ἀπό τούς ἀνέκαθεν ἀνθρώπους δέν φάνηκε καθόλου σέ τίποτε ἐλλιπής, ἀλλά ξεπέρασε ὅλους σέ ὅλα σέ ὑπερβολικό βαθμό, ὅσο διαφέρει ὁ οὐρανός ἀπό τήν γῆ»³.

Ἀπό ποῦ διδάχθηκε τήν ἀρετή ἡ πανυπέραγνη Θεοτόκος; Ποιός ἦταν ὁ διδάσκαλός της καί ποιοί τό πρότυπό της; Ἦταν ἡ μακαρία κατά παράδοξο τρόπο θεοδίδακτη καί χριστομίμητη. Ὁ Χριστός ἦταν τό πρότυπό της. Πρίν ἀκόμη γεννηθῇ ὁ Υἱός της, αὐτή τόν ἐμιμεῖτο καί τόν ἀντέγραφε. «Αὐτόν πού παρουσίασε ὕστερα, ἀφοῦ τόν περιέβαλε μέ ἀνθρώπινο σῶμα αἰσθητά στά μάτια ὅλων, τόν ἀποτύπωσε καί τόν εἰκόνισε προηγουμένως μέ τά ἔργα της πάνω στόν ἑαυτό της»⁴. Εἶναι φυσικός νόμος τά παιδιά νά ἔχουν πρότυπο τούς γονεῖς. Στήν περίπτωση, ὅμως, τῆς Θεοτόκου, συνέβη τό ἀντίστροφο. Μία παράξενη καινοτομία. Ἐπειδή ἡ Θεομήτωρ σέ ὅλα ἔπρεπε νά μιμῆται τόν Υἱό της, «ἔγινε ἀρχέτυπο (πρότυπο) γιά τήν Μητέρα ὁ Υἱός της. Καί προσβλέποντας πρός τήν μορφή τοῦ Υἱοῦ της, διεμόρφωνε

2. *Αὐτόθι*, σ. 851.

3. Ἀγ. Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, Λόγ. ΝΓ', *Εἰς τήν Εἵσοδον καί εἰς τόν θεοειδῆ βίον τῆς Θεοτόκου*, ΕΠΕ 11, σ. 281.

4. Ἀγ. Νικολάου Καβάσιλα, ..., σ. 67.

καί ἀπεικόνιζε τόν ἑαυτό της, ὅπως ὁ Υἱός της»⁵. Ἐμιμεῖτο, δηλαδή, ἡ Παναγία τήν ζωή τοῦ Υἱοῦ της, πρίν νά τόν γεννήσῃ.

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, γιά νά δείξῃ τήν ἀσύγκριτη ἀρετή τῆς Θεοτόκου, τήν συγκρίνει μέ τούς ἁγίους ἄνδρες τῆς Π. Διαθήκης καί τήν ἀποδεικνύει δικαιότερη ἀπό τόν Ἀβελ, πιο εὐσεβῆ ἀπό τόν Σήθ, περισσότερο εὐέλπη ἀπό τόν Ἐνῶς, πιο εὐάρεστη στόν Θεό ἀπό τόν Ἐνῶχ. Ἡ Παναγία ἀναδείχθηκε σώτεια τοῦ γένους παρὰ πάνω ἀπό τόν δίκαιο Νῶε, ἦταν πιο πιστή ἀπό τόν προπάτορά της Ἀβραάμ καί πιο ὑπάκουη ἀπό τόν Ἰσαάκ· εἶδε καθαρώτερα τόν Θεό ἀπό ὅ,τι ὁ Ἰακώβ, ἦταν ὠραιότερη ἀπό τόν Ἰωσήφ καί εἶχε περισσότερη πραότητα ἀπό τόν Μωϋσῆ. Ὑπῆρξε πιο ἀνδρεία ἀπό τόν Σαμψών, πιο γενναία ἀπό τόν Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, ἀνώτερη βασίλισσα ἀπό τόν Δαυίδ καί πιο σοφή ἀπό τόν σοφό Σολομῶντα.

Ὑπῆρξε ἐπίσης πιο δίκαιη, πιο ἐνάρετη καί πιο ἁγία ἀπό ὅλες τίς παλαιές γυναῖκες, πού εὐαρέστησαν τόν Θεό: Πιο πιστή ἀπό τήν Σάρρα, ὠραιότερη ἀπό τήν Ραχήλ, πιο φιλότεκνη ἀπό τήν Ρεβέκκα, πιο γόνιμη ἀπό τήν Λεία, ἀπό τήν Μαριάμ τήν ἀδελφή τοῦ Μωϋσέως μελωδικώτε-

5. Ἰσιδώρου Θεσσαλονίκης, Λόγ. *Εἰς τήν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου*, PG 139, 160AB.

ρη, περισσότερο φρόνιμη από την Ἀβιγαία, ξεπέρασε στην ανδρεία την Ἰουδίθ καὶ την Δεββώρα, ἔγινε πῶς φιλόθεη από την Ἄννα καὶ θεϊκώτερη από την προφήτιδα Ὀλδά.

Ξεπέρασε ὅλους τοὺς Προφῆτες στην θεοπτία καὶ τοὺς Ἀποστόλους στό θεῖο κήρυγμα, τοὺς Μάρτυρες μέ την στερεά πίστη της, από ὅλα τά τάγματα τῶν Ὁσίων ὑπερτερεῖ στοὺς κόπους τῆς ἀσκήσεως, καὶ ἔγινε πῶς ἔνθεη από ὅλους τοὺς Ἱεράρχες⁶. Ὅχι μόνο ὑπερεκόντισε στην ἀρετή ὅλους τοὺς Ἀγίους καὶ τίς Ἀγίες, ἀλλά ὑπερέβη στην ἀρετή καὶ τοὺς ἀσωμάτους Ἀγγέλους. «Ἡ ἁγία Μαρία ἐν σαρκί οὔσα την ἄφθαρτον πολιτείαν ἐκέκτητο»⁷.

Γιά ὅλες αὐτές τίς ἀρετές, ὁ δημιουργός της Θεός ἐπεθύμησε νά την κάνη Μητέρα Του καὶ νά λάβη από αὐτήν τό Σῶμα Του, ὅπως λέγει πάλι ὁ ὕμνογράφος: «Τῆς εὐπρεπείας τῆς σῆς, Κυρία, καὶ ὠραιότητος, καὶ τῆς ἡδυτάτης καὶ γλυκείας καλλονῆς ἐρασθεῖς ὁ Δεσπότης ἐν σοί, Παρθένε, κατεσκήνωσεν»⁸, καὶ «Θεοτόκον πάνσεπτον εἰργά-

6. Βλ. *Προσόμοια τοῦ κανόνος τοῦ Ἀγ. Δαμασκηνοῦ*, ἡχ. πλ. Α', Θεοτοκάριον Ἀγ. Νικοδήμου, τῇ Παρασκευῇ.

7. Ἀγ. Γρηγορίου Νεοκαισαρείας, Λόγ. Β', *Εἰς τόν Εὐαγγελισμόν τῆς Θεοτόκου*, PG 10, 1156C.

8. Κλήμεντος, *Κανὼν τῆς Θεοτόκου*, ἡχ. βαρύς, ᾠδὴ ε', Θεοτοκάριον Ἀγ. Νικοδήμου, τῇ Δευτέρᾳ.

σατο»⁹.

Εἶναι ἡ πῖο ἐκλεκτή ἀπό τούς ἐκλεκτούς, ἡ πῖο ἁγία ἀπό τούς ἁγίους, ἡ πῖο ἱερή ἀπό τούς ἱερούς, γι' αὐτό καί ὁ Θεός «τήν ἐκλέγει ὄχι ἀπλῶς ἀπό τούς πολλούς, ἀλλά ἀπό τούς ἀνέκαθεν ἐκλεγμένους καί θαυμαστούς καί περιβόητους γιά τήν εὐσέβεια καί τήν σύνεση, γιά τά θεοφιλῆ καί κοινωφελῆ μαζί ἦθη καί λόγια καί ἔργα»¹⁰.

Εἶναι ὄντως ἀδύνατο νά ἐγκωμιάσῃ ἄνθρωπος τήν Παναγία καί νά περιγράψῃ τίς ἀρετές της. «Τήν ἀκρίβεια τοῦ βίου, τήν σεμνότητα τῆς ἀναστροφῆς, τήν καθαρή δίαιτα, τήν ἐν τῷ ἱερῷ ἀπό πρώτης ἡλικίας ἀφιέρωση καί περισσότερα ἄλλα»¹¹. Βρισκόμενος σέ ἀπορία καί ἐκπληξη ὁ ἁγίος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός γράφει: «Πῶς νά ἀπεικονίσω τό ἀξιοσέβαστο βάδισμά σου; Πῶς τήν ἐνδυμασία σου; Πῶς τό χαριτωμένο σου πρόσωπο; Γηραλέο φρόνημα σέ σῶμα νεανικό... Βάδισμα σεβαστό καί σταθερό καί ἀπαλλαγμένο ἀπό κάθε ἀνόητη μαλθακότητα. Ἡθος αὐστηρό, ἀνάμεικτο μέ ἱλαρότητα, πού δέν ἔχει καμμιᾶ οἰκειότητα μέ ἄνδρες. Καί μάρτυρας ὁ φόβος, πού ἀκολούθησε τόν ἀσυνήθιστο χαιρετισμό τοῦ Ἀγγέλου. Στούς

9. *Αὐτόθι*, ὥδή δ'.

10. Ἁγ. Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, Ὁμ. ΝΖ', *Τῇ Κυριακῇ τῶν Πατέρων...*, ΕΠΕ 11, σ. 429.

11. Μ. Φωτίου, *Ἀμφιλόχεια*, Ἑρώτ. ΚΒ', PG 101, 164 D-165A.

γονεῖς σου εὐπειθής καί ὑπάκουη. Μέ ταπεινό φρόνημα σέ πολύ ὑψηλές θεωρίες. Λόγος ἰλαρός, πού προσφέρεται ἀπό καλωσυνάτη ψυχή. Καί τί ἄλλο νά ποῦμε, παρά ὅτι εἶσαι ἄξιο κατοικητήριο τοῦ Θεοῦ; Ὅλες οἱ γενεές τῶν ἀνθρώπων σέ μακαρίζουν ὡς ἐκλεκτή δόξα τῆς ἀνθρωπότητος»¹².

Ἡ πάναγνη Μαρία πρωτίστως εἶχε ἀπόλυτη **καθαρότητα**. «Δέν ἀπέκτησε τήν παρθενία καί τήν ἐγκράτεια μέ ἀγῶνα, ὅπως οἱ κοσμιώτερες γυναῖκες, πού ἀγωνίζονται γιά τήν σωφροσύνη, ἀλλά τήν εἶχε ἐκ φύσεως, πρᾶγμα πού εἶναι μοναδικό σέ ὅλες τίς γυναῖκες καί παράξενο γιά τήν ἀνθρώπινη φύση»¹³. Κατά τήν πατερική μαρτυρία καί παράδοση, «πού ἔφθασε σ' ἐμᾶς ἀπό τούς Πατέρες, ἡ Παρθένος ὅχι μόνο δέν ἐπεθύμησε τόν γάμο, ἀλλά ἀγνοοῦσε καί τήν ἐπιθυμία γιά γάμο. Δέν εἶχε ἐπιθυμία γιά ἄνδρα, οὔτε εἶχε σαρκικό θέλημα»¹⁴.

Ἀπό ὅλους τούς ἀνθρώπους ὅλων τῶν γενεῶν αὕτη μόνη ὑπῆρξε τελείως ἀγνή στό σῶμα, στήν ψυχή καί στόν νοῦ της. Δέν δέχθηκε ποτέ ἁμαρτωλό λογισμό, καί δέν διέπραξε καμμία ἁ-

12. Ἀγ. Δαμασκηνοῦ, Λόγ. Α', *Εἰς τό Γενέσιον τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου*, PG 96, 677D–680A.

13. Ἐπιφανίου μοναχοῦ καί πρεσβυτέρου, Λόγ. Περὶ τοῦ βίου τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, PG 120, 197C.

14. Ἰωάννου Γεωμέτρους, Λόγ. χαριστήριος *Εἰς τόν Εὐαγγελισμόν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου*, PG 106, 824C.

μαρτία, ἐνῶ εἶχε τήν δυνατότητα νά ἁμαρτήσῃ. Γι' αὐτό δικαίως ὀνομάζεται Παναγία, ἄσπιλη, ἀμόλυντη, ἄχραντη, πανυπέραγνη. «Ἡ ὑπεραγία Θεοτόκος πραγμάτωσε πλήρως τό Εὐαγγέλιο τοῦ Χριστοῦ. Γι' αὐτό εἶναι καί ἡ μοναδική ἀναμάρτητη στό γένος τῶν ἀνθρώπων μετά τόν μόνο Ἀναμάρτητο. Παρότι γεννήθηκε μέ τό προπατορικό ἁμάρτημα, ἦταν ἐλεύθερη ἀπό κάθε προσωπική ἁμαρτία μέ τήν ἐνάρετη ζωή καί τήν ἐλεύθερη βούλησή της. Γι' αὐτό καί ἐκείνη μετά τόν Χριστό εἶναι τό θεϊκώτερο, τό ἀγιότερο, τό τελειότερο ὄν»¹⁵.

Πῶς κατόρθωσε ἡ ἀξιύμνητη καί πολυύμνητη νά διατηρήσῃ τόν ἑαυτό της καθαρό καί ἀναμάρτητο; Ἡ ἀπάντηση δίδεται ἀπό τόν ἅγιο Νικόλαο Καβάσιλα: «Ἡ Παρθένος παρέμεινε πράγματι ἀπό τήν ἀρχή ὡς τό τέλος τῆς ζωῆς της ἀνέπαφη ἀπό κάθε κακία χάρις στήν ἄγρυπνη **προσοχή** της, στήν σταθερή θέλησή της καί στήν μεγαλειώδη σωφροσύνη της»¹⁶. Εἶναι ὑπερθαύμαστη, μοναδική καί ἀσύγκριτη ἡ ὠραιότητα τοῦ παρθενικοῦ κάλλους της καί γενικά ἡ ὑπερβολική ἀρετή τῆς πανάμωμης Παρθένου. «Ἀπέδωκε ἔτσι στόν Θεό ἀμόλυντη τήν ὠραιότητα πού Ἐκεῖνος χάρισε στήν φύση μας, καί χρησιμοποίησε αὐτή

15. Ἁγ. Ἰουστίνου, *Δογματική*, σ. 833.

16. Ἁγ. Νικολάου Καβάσιλα, ..., σ. 103.

μόνη ὅλα τὰ ὅπλα καί ὅλη τήν δύναμη πού ἔβαλε ὁ Θεός μέσα μας»¹⁷, γιά νά διατηρήση ἕως τέλους τήν καθαρότητά της.

Ἡ **πίστη** της πρὸς τόν Θεό εἶναι ἀνυπέρβλητη. Πίστεψε στά λόγια τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριήλ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τήν Εὐα, πού ἀπίστησε στά λόγια τοῦ Θεοῦ καί δέχθηκε τήν πρόταση τοῦ διαβόλου. Στήν πίστη μοιάζει μέ τόν Ἀβραάμ, ἀλλά ἡ Θεοτόκος τόν ξεπερνᾷ, διότι τό μυστήριο, πού διακόνησε ἀπαιτοῦσε μεγαλύτερη πίστη, ἀπό ὅση ἔδειξε ὁ Ἀβραάμ στά σκιωδῶς τελούμενα. Χωρίς πίστη, γράφει ὁ Ἀπόστολος, εἶναι ἀδύνατο νά εὐαρεστήση κανεῖς τόν Θεό. Χωρίς πίστη ἡ Παρθένος Μαρία δέν θά ἀξιωνόταν τέτοιαις μοναδικῇς εὐλογίας, νά γίνη Θεοτόκος.

Ἡ **ὑπακοή** της στό θέλημα τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀφθαστη. Ὁ Θεός Λόγος, μέ τήν ἐλεύθερη συγκατάθεση τῆς δούλης Του, κατοίκησε στήν κοιλία της καί εἰσῆλθε πλέον ὡς σαρκοφόρος Θεός στόν κόσμο. Εἶναι ἐπομένως ἄξια αἰωνίου μακαρισμοῦ ἡ αἰμακάριστη μητέρα τοῦ Θεοῦ, διότι μέ τίς ἀρετές της καί τήν ὑπακοή της ἔφερε στόν κόσμο τόν Σωτήρα τοῦ κόσμου.

Ἦταν **σοφή**, σοφώτερη ἀπό ὅλους τούς ἀνθρώπους ἀκόμη καί ἀπό αὐτόν τόν σοφό Σολομῶντα. «Ἡ θεία χάρις ἐξέλεξε, ὅπως ἄξιζε τήν ἀ-

17. *Αὐτόθι*, σ. 67.

γία Μαρία από όλες τις γενεές τῶν ἀνθρώπων, διότι ἦταν πραγματικά σοφή σέ ὅλα, καί δέν ἔγινε ποτέ κανείς ἄλλος ὅμοιος μέ αὐτήν (στήν σοφία)»¹⁸. Ἦταν σοφή καί στά θεῖα, διότι εἶχε γνώση περί τῶν θείων μυστηρίων, πού εἶναι ἡ ὕψιστη σοφία, καί στά ἀνθρώπινα, διότι μάθαινε εὐκόλα καί ἦταν ἐπιτήδεια στά ἐργόχειρα. Εἶχε σύνεση, διάκριση καί μέτρο στά λόγια της, στά ἔργα της, στήν συμπεριφορά της πρὸς τοὺς ἀνθρώπους καί πρὸς τοὺς Ἀγγέλους. Ἦταν δυνατόν νά εἶναι ἄσοφη αὐτή πού γέννησε τὴν ἐνυπόστατη Σοφία τοῦ Θεοῦ; Ἡ Μητέρα τῆς Σοφίας τοῦ Θεοῦ ἔλαβε τὴν σοφία ἀπὸ τὸν κυοφορούμενο ἀπὸ αὐτὴν Θεὸν Λόγο καί ὄχι ἀπὸ ἀνθρώπους καί διδασκάλους. «Εἶχε ἀπὸ τὴν μητρικὴ ἀκόμη κοιλία τέτοια θεῖα χαρίσματα καί φυσικά δῶρα... (καί) ἀφοῦ ἀφιέρωσε στὸν Θεὸ τὸν ἡγεμονικὸ νοῦ κάνοντας ὑπακοή σέ ὅλα, ἐγκατέλειψε τελείως τὰ διδάγματα τῶν ἀνθρώπων καί ἔτσι δέχθηκε ἄφθονη τὴν οὐράνια σοφία»¹⁹. Ἀφιέρωσε τὸν νοῦ της στὸν Θεὸ γι' αὐτὸ εἶχε «νοῦν θεοκυβέρνητον»²⁰, φωτι-

18. Ἀγ. Γρηγορίου Νεοκαισαρείας, Ὁμ. Α', *Εἰς τὸν Εὐαγγελισμόν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου*, PG 10, 1148D.

19. Ἀγ. Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, Λόγ. ΝΓ', *Εἰς τὴν Εἴσοδον καί εἰς τὸν θεοειδῆ βίον τῆς Θεοτόκου*, ΕΠΕ 11, σ. 283.

20. Ἀγ. Δαμασκηνοῦ. Λόγ. Α', *Εἰς τό Γενέσιον τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου*, PG 96, 676A.

ζόμενον καί καθοδηγούμενον ὑπό τῆς θείας Χάριτος.

Ἦταν **ἀνδρεία** καί γενναία στούς πειρασμούς, στίς δυσκολίες καί στούς κινδύνους. Ὑπέμεινε μέ ἀνδρεία τήν καταδίωξη τοῦ θείου βρέφους ἀπό τόν Ἡρώδη φεύγοντας στήν Αἴγυπτο. Στάθηκε ἀνδρεία καί ἀνεπίληπτη στήν κακόφημη Ναζαρέτ. Μέ ἀνδρεία ἀντιμετώπισε τά Πάθη, τοὺς ὀνειδισμούς, τήν Σταύρωση καί τόν θάνατο τοῦ Υἱοῦ της. Χωρίς ἀνδρεία καί τήν θεία βοήθεια δέν θά ἄντεχε τόν ἀβάσταχτο πόνο.

Ἦταν **σιωπηλή**. Τά μεγάλα γεγονότα τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, τῆς Γεννήσεως καί τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος τά ἔζησε μέ σιωπή. Γενικά δέν μίλησε γιά τά μεγάλα μυστήρια πού ἔζησε. Ὅταν κινδύνευσε νά ἀπολυθῇ, ἢ νά λιθοβοληθῇ ἀκόμη σύμφωνα μέ τόν νόμο, ὡς «παρανόμως» κυφοροῦσα, οὔτε τότε μίλησε, καί ἀνέλαβε ὁ Ἅγγελος τήν ὑπεράσπισή της. Στά Πάθη τοῦ Υἱοῦ της οὔτε μίλησε οὔτε διαμαρτυρήθηκε οὔτε καταράσθηκε, ἂν καί γνώριζε καλύτερα ἀπό κάθε ἄλλον ποιός ἦταν Αὐτός, πού πάσχει. Ἔζησε καί τά δύσκολα καί τά χαροποιά μυστήρια μέ σιωπή, ὑπομονή καί καρτερία. «Τό μυστήριο τῆς σιωπῆς τοῦ Θεοῦ πραγματώνεται μέσα στά παρθενικά σπλάχνα τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου. Μέ σιγή ἀποδέχεται τό μυστήριο (τοῦ Εὐαγγελισμοῦ) καί μέ τήν ἴδια σιγή ὑπηρετεῖ τό μυστήριο (τῆς γεν-

νήσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου). Σιωπηλή καί ἀμίλητη στέκει μπρός στήν θεϊκή παρουσία, στό θεϊκό μεγαλεῖο, στήν θεϊκή φωτιά, πού πέρασε μέσα της χωρίς νά τήν κάψει.

»Ἡ μητρική της καρδιά σκιρτοῦσε κάθε φορά πού βρισκόταν μπροστά σ' ἓνα καινούργιο θεϊκό γεγονός. Καί ὅσο πιό μεγάλο ἦταν αὐτό τό γεγονός, τόσο μεγάλωνε καί ἡ σιωπή της. Ἐφηνε μόνο τόν θαυμασμό καί τό δέος νά πλημμυρίζουν τήν ἀγνή καί παρθενική της καρδιά. Ὅλη της ἡ ζωή ἦταν ἓνα σιωπηλό μυστήριο, τό ὁποῖο οὔτε καί ἐκείνη μπορούσε νά ἐρμηνεύσει καί νά ἐκφράσει μέ λόγια. Αὐτή ἡ σιωπή της ὑφαίνει τό μεγαλεῖο τῆς προσωπικότητάς της»²¹.

Τηροῦσε ἀξιοθαύμαστη σιωπή ἡ Θεοτόκος, ἀλλά, ὅταν ἦταν ἀνάγκη νά μιλήσει, ἦταν μελίσματα τά λόγια της, γεμᾶτα σοφία καί σύνεση. Μιλοῦσε μέ ἡρεμία καί πραότητα, καί δέν εἶπε ποτέ περιττό καί ἄσκοπο λόγο.

Ἦταν **ἐργατική**. Στίς εἰκόνες τοῦ Εὐαγγελισμοῦ φαίνεται νά κρατᾷ ρόκα καί ἀδράχτι. Ἡ Παναγία ἀκόμη καί στά Ἁγία τῶν ἁγίων ἐργάζοταν· μάλιστα ἡ παράδοση ἀναφέρει ὅτι αὐτή ἔκανε τό καταπέτασμα τοῦ ναοῦ. Ἀλλά καί ὅταν γέννησε τόν Υἱό καί Θεό της, αὐτή τοῦ ἔκανε τά

21. Κουνάβη Γεωργία, *Παναγία καί Ἐκκλησία*, σ. 121–123.

σπάργανα μέ τά όποΐα τόν τύλιξε, κατά τήν πατερική μαρτυρία: «Ἡ Θεοτόκος κατασκεύασε τά σπάργανα μέ τά άγνά της χέρια. Αὐτή, ὅπως άρμόζει σέ βρέφος, τύλιξε μέ αὐτά τά σπάργανα τόν

Ὁ Εὐαγγελισμός τῆς Θεοτόκου (λεπτομέρεια)
(Χρυσάνθου Καραγιαννάκη).

μέγα Κύριο μέ τά μητρικά της χέρια»²². Αὐτή ὕφανε καί τόν ἄρραφο χιτῶνα πού φοροῦσε ὁ Κύ-

22. Ἁγ. Γερμανοῦ Α΄, Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, Λόγ. *Εἰς τά ἐγκαΐνια καί εἰς τά ἅγια σπάργανα*, PG 98, 377A.

ριος. Φαίνεται ότι ή Παναγία είχε επιτηδειότητα στην κατεργασία του μαλλιού και στην ύφαντική. «Διακρίθηκε στην κατεργασία του μαλλιού και του λιναριού, του μεταξιοῦ και της βύσσου»²³.

Μαζί μέ αυτά τά ἐργόχειρα, ή Παναγία ἔκανε και ὅλες τίς ἄλλες ἐργασίες πού ἀπαιτεῖ μία πολυμελής οἰκογένεια. Ἦταν φίλεργη, ἐπιμελής και πρόθυμη νά ὑπηρετῇ. Καί ὅταν ἐπισκέφθηκε τήν συγγενή της Ἑλισάβετ, στους τρεῖς μήνες, πού ἔμεινε κοντά της, ἐργαζόταν και τήν βοηθοῦσε.

Ἦταν φιλομαθής. «Ἐμαθε τά ἐβραϊκά γράμματα, ὅταν ζοῦσε ὁ Ἰωακείμ, ὁ πατέρας της. Μάθαινε εὔκολα και γρήγορα τά γράμματα. Ἦταν φιλομαθής και μελετοῦσε μέ ζῆλο τίς θεῖες Γραφές»²⁴. Ἦταν ὄχι μόνο θεόσοφη και φωτισμένη ἀπό τό Ἅγιο Πνεῦμα, ἀλλά και στά Ἅγια τῶν ἀγίων, πού παρέμεινε δώδεκα χρόνια, ἄκουγε μέ προσοχή τίς θεῖες Γραφές πού ἀναγινώσκονταν στον ναό. Ἡ γνώση τῶν Γραφῶν πού εἶχε ή Θεοτόκος, φαίνεται ἀπό τήν ᾠδή της.

Ἡ Παναγία ἀπό τήν παιδική της ἡλικία ἔζησε ἀσκητικά· ὑπῆρξε μεγάλη ἀσκήτρια. Ὅλη της ή ζωή ἦταν ἀσκητική. Νήστευε πολύ, ἦταν λιτο-

23. Ἐπιφανίου μοναχοῦ και πρεσβυτέρου, *Περί τοῦ βίου τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου*, PG 120, 192C.

24. *Αὐτόθι*, 192B.

δίαιτη, «λιτῇ καί πενιχρᾷ χαίρουσα διαίτη»²⁵, προσευχόταν, καί ἀγρυπνοῦσε. Χαρακτηριστικά ἀναφέρεται ὅτι στό σημεῖο πού γονάτιζε ἡ Παναγία γιά νά προσεύχεται, ὁ βράχος ἔκανε βαθουλώματα²⁶. «Μετά ἀπό τήν Ἀνάληψη στούς οὐρανούς τοῦ Υἱοῦ της, ἐπιδόθηκε περισσότερο στήν ἄσκηση καί στίς γονυκλισίες. Ἡ ἀνάκλισή της ἦταν ἐπὶ λίθου (κοιμόταν πάνω σέ βράχο, δηλαδή χαμαικοιτοῦσε), ὅπου τόν φυσικόν ὕπνον μικρόν μετελάμβανε (κοιμόταν ἐλάχιστα). (Γιά τήν ὑπερβολική ἀρετή της) ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τήν τιμοῦσαν, τήν σέβονταν καί τήν δόξαζαν ὅχι μόνο οἱ πιστοί, ἀλλά καί οἱ Ἰουδαῖοι»²⁷.

Ἐπῆρξε φιλόθεος καί θεοφιλής. Ἀγάπησε ὅσο κανεῖς ἄλλος τόν Θεό καί ἀγαπήθηκε ἀπό τόν Θεό ὅσο κανεῖς ἄλλος ἄνθρωπος. Ὁ νοῦς της δι-
 αρκῶς ἦταν στόν Θεό, ἔνωσε τόν νοῦ της μέ τόν Θεό καί τόν Θεό μέ τήν σάρκα. Ἀκόμη καί πρίν

25. Ἰσιδώρου Θεσσαλονίκης, Λόγ. Δ', *Εἰς τήν πάνσεπτον Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου*, PG 139, 121C.

26. Βλ. Ἀγ. Ἀνδρέου Κρήτης, Λόγ. Β', *Εἰς τήν Κοίμησιν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου*, PG 97, 1073A. Καί ἀλλοῦ σημειώνει ὁ ἴδιος Ἅγιος: «Τά ἐν τῇ πέτρᾳ κοιλώματα, τάς τῶν μελῶν ἱερογραφοῦντες εὐπρεπεῖς ἐκτυπώσεις». (Ἀγ. Ἀνδρέου Κρήτης, Λόγ. Α', *Εἰς τήν Κοίμησιν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου*, PG 97, 1057A).

27. Ἐπιφανίου μοναχοῦ καί πρεσβυτέρου, *Περί τοῦ βίου τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου*, PG 120, 209D–212A.

ἀπό τήν σύλληψη ἔβλεπε τόν Θεό, καί εἶχε κοινωνία μέ τήν ἁγία Τριάδα περισσότερο ἀπό τούς Ἀγγέλους. Ἡ μόνη της ἀγάπη καί ὁ μοναδικός πόθος της ἦταν ὁ Θεός. Ἡ διαρκής πρόοδος καί ἡ ἐπίδοση τῆς Παρθένου στήν ἀρετή, ἀπομακρύνει ἀπό τήν καρδιά της κάθε ἄλλη ἐπιθυμία πλήν τῆς ἀγάπης της πρὸς τόν Θεό.

Μέ ὅλες αὐτές τίς ἀρετές εἶχε κοσμήσει τήν καθαρὴ ψυχὴ της ἡ πάναγνη Παρθένος, ἀλλὰ ὁ Θεός κυρίως «ἐπέβλεψε ἐπὶ τήν ταπείνωση τῆς δούλης Του». Ἄν ὑποθέσωμε ὅτι ἡ Παναγία εἶχε ὅλες αὐτές τίς ἀρετές, χωρὶς τήν ταπείνωση θά ἦταν μία παρθένος ὑπερήφανη, ἀπό τήν ὁποία ὁ Θεός θά ἀπέστρεφε τό πρόσωπό Του. Ὅμως ἡ Παναγία ὑπῆρξε **ταπεινή**, καί παρέμεινε ταπεινή. Ἐνῶ εἶχε τόσες ἀρετές καί χαρίσματα καί τόσες θεϊκές ἀντιλήψεις καί θεωρίες μέσα στά Ἁγία τῶν ἁγίων «εἶχε ταπεινὸν φρόνημα ἐν θεωρίαις ὑψηλοτάταις»²⁸. Καί μετὰ τήν γέννηση τοῦ Θεανθρώπου «θαυμαστή εἶναι ἡ ὑπερβολικὴ ταπείνωση τῆς Παρθένου. Ἄκουσε νὰ τήν ἀποκαλῇ ὁ Ἀρχάγγελος "εὐλογημένη" καί "κεχαριτωμένη", τήν ξεχώρισε ἀπὸ ὅλες τίς γυναῖκες, ἀλλὰ αὐτὴ δέν ὑπερηφανεύθηκε. Ἀντιθέτως, ἐκφράζουσα τήν βαθεῖα της ταπείνωση ὀνόμασε τόν ἑαυτὸ της "δού-

28. Ἀγ. Δαμασκηνοῦ, Λόγ. Α', *Εἰς τό Γενέσιον τῆς Θεοτόκου*, PG 96, 680A.

λη Κυρίου"»²⁹. Ἀνῆλθε στήν ὕψιστη βαθμίδα τῆς ἀνθρωπίνης τελειότητος, ἔλαβε τήν ὕψιστη τιμή νά γίνη Θεοτόκος, καί παρά ταῦτα παρέμεινε ταπεινή. Δέν ἔσεισαν τήν ψυχή της λογισμοί κενόδοξοι καί ὑπερήφανοι γιά τό ἄφθαστο μεγαλεῖο της, ὡς μητέρας τοῦ Θεοῦ. Ἡ ταπείνωσή της ἔκανε τόν Θεό ἄνθρωπο, καί πάλι ἡ ταπείνωση κάνει θεούς τούς ἀνθρώπους.

Ἀσφαλῶς ἡ ὑποποιός ταπείνωση περικλείει μέσα της πλῆθος ἀρετῶν, τίς ὁποῖες κατεῖχε ἡ Θεοτόκος. Εἶχε «βίο πανάμωμο, ζωή πάναγνη, ἄρνηση κάθε κακίας, ἄσκηση ὅλων τῶν ἀρετῶν, ψυχή καθαρώτερη ἀπό τό φῶς, σῶμα ἐντελῶς πνευματικό, λαμπρότερο ἀπό τόν ἥλιο, ἀπό τόν οὐρανό καθαρώτερο, ἀπό τούς χερουβικούς θρόνους ἱερώτερο. Φτερούγισμα νοῦ πού δέν δειλιάζει μπρός σέ κανένα ὕψος, πού ξεπερνᾷ ἀκόμη καί τά φτερά τῶν Ἀγγέλων. Θεῖο ἔρωτα, πού ἀπορρόφησε καί ἀφομοίωσε κάθε ἄλλη ἐπιθυμία τῆς ψυχῆς. (Ἔγινε) κτῆμα τοῦ Θεοῦ, καί (πέτυχε τήν) ἔνωση μέ τόν Θεό, πού δέν χωρᾷ σέ καμμιᾷ ἀνθρώπινη σκέψη»³⁰.

Ἄν καί ὁ πατέρας τῆς Παναγίας ἦταν πολὺ πλούσιος, καί προσέφερε στόν ναό διπλᾷ τά δῶρα, ἡ Παναγία ἰσοβίως παρέμεινε χριστομιμήτως

29. Ἀγ. Νικοδήμου, *Ἑορτοδρόμιον*, τόμ. Α', σ. 447.

30. Ἀγ. Νικολάου Καβάσιλα, ..., σ. 123–125.

πτωχή. Ούτε περιουσία απέκτησε, ούτε είχε δική της κατοικία. Ήταν πάμπτωχη από υλικά αγαθά, αλλά εξαιρετικά πάμπλουτη από ἀρετές και χαρίσματα ή κεχαριτωμένη, ή εὐλογημένη καί ή μόνη δοξασμένη ανάμεσα σέ ὅλες τίς γυναῖκες. Ἡ πτωχεία της φαίνεται καί στό μακάριο τέλος της. Πρίν τήν κοίμησή της χάρισε στίς δύο γυναῖκες πού τήν ὑπηρετοῦσαν, τό μαφόριό³¹ της καί τήν ἐσθῆτα³² της. Ἐκτός ἀπό αὐτά δέν εἶχε ἄλλη περιουσία.

Ἡ πανυπέραγνος, ή πανυπερθαύμαστος, ή ἀξιοπανύμνητος Θεοτόκος, τό ὄρος τό ἅγιον καί κατάσκιον ἀπό ἀρετές ἔγινε «πηγή εὐλογίας καί

31. Τό μαφόριον δέν ἀποτελεῖ ἀπλῶς ἐσάρπαν, ἀλλά εἶναι ἔνδυμα εἰδικόν, ἥτοι τό μέγα συριακόν μαφόριον τῶν ἐγγάμων γυναικῶν, μέ τό ὅποῖον ή βυζαντινή τέχνη ἐνέδυσε καί τήν Θεοτόκον "ὡς νύμφην τοῦ οὐρανίου νυμφίου". Ἀλλά ἐπί πλέον τό ἔνδυμα τοῦτο ἀποτελεῖ τό πέπλον καθιερώσεως, τό ὅποῖον ἔδιδε ὁ Ἐπίσκοπος στίς παρθένες τίς ἀφιερωμένες στήν διακονία τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπομένως ή Θεοτόκος φορεῖ τοῦτο ὄχι μόνον ὡς "νύμφη Κυρίου", ἀλλά καί ὡς "διακόνισσα" (Καλοκύρη Κων., *Ἡ Θεοτόκος εἰς τήν εἰκονογραφίαν*, σ. 28), χωρίς αὐτό νά σημαίνει ὅτι ή Θεοτόκος εἶχε λάβει ἱερατική χάρη.

32. Σήμερα βρίσκεται στό μουσεῖο τῆς πόλεως Ζουγκντίνι τῆς Γεωργίας.

Ἡ Τιμία Ἐσθῆς
(Μουσεῖο τῆς πόλεως Ζουγκνύντι τῆς Γεωργίας).

Ἡ Ἁγία Ζώνη
(Ἱ. Μ. Μ. Βατοπαιδίου).

πάντων τῶν ἀγαθῶν ἀνάβλυσις»³³. Αὐτή λόγῳ τῆς καθαρότητος καί τῆς χωρητικότητός της ἐδέχθη ὅχι μερική χάρη, ὅπως οἱ Ἅγιοι, ἀλλά τό πλήρωμα τῆς χάριτος, ἀφοῦ γέννησε τήν πηγὴ τῆς χάριτος, τόν Χριστό, στόν ὁποῖο ὑπάρχουν ὁ πλοῦτος καί οἱ ἀπόκρυφοι θησαυροί τῆς Θεότητος. Ἀπό τό Ἅγιο Πνεῦμα πού κατήλθε σ' αὐτήν ἔλαβε καί τά χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τά ὁποῖα «παρομοίωσε ἡ Γραφή μέ χρυσά κρόσσια, διότι διαιροῦνται μεταξύ τους τά κρόσσια καί πάλι ἐνώνονται. Εἶναι ἐξαρτήματα τῆς Ἰδίας στολῆς»³⁴, ὅπως ἓνα εἶναι καί τό Ἅγιο Πνεῦμα, ἀλλά πολλά τά χαρίσματά Του.

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς ἐκπλησσόμενος ἀπό τό πλῆθος τῶν χαρισμάτων της γράφει: «Ἐσύ εἶσαι καί τόπος ὅλων τῶν χαρίτων καί τό πλήρωμα κάθε εἵδους φιλανθρωπίας καί ἔμψυχη εἰκόνα κάθε ἀρετῆς καί καλωσύνης διότι ἐσύ μόνη ἀξιώθηκες ὅλα μαζί τά χαρίσματα τοῦ Πνεύματος, μᾶλλον δέ καί ἡ μόνη, πού παραδόξως ἔλαβες ἔνοικο στά σπλάχνα σου Ἐκεῖνον στόν ὁποῖο

33. Ἁγ. Δαμασκηνοῦ, Λόγ. Β', *Εἰς τήν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου*, ΕΠΕ 9, σ. 286.

34. Θεοδωρήτου Κύρου, *Ἑρμηνεία εἰς τόν ΜΔ΄ Ψαλμόν*, PG 80, 1196CD.

ον βρίσκονται ὅλων τούτων οἱ θησαυροί»³⁵. «Ἡ Παρθένος πάντοτε εἶχε τό πλήρωμα τῆς χάριτος καί πρό τῆς συλλήψεως καί ἐν τῇ συλλήψει καί μετά τήν σύλληψη. Τό μέν πρό τῆς συλλήψεως πλήρωμα τῆς χάριτος τῆς Θεοτόκου ἦταν τέλειον, τό δέ ἐν τῇ συλλήψει ἦταν τελειότερον, τό δέ μετά τήν σύλληψιν ἦταν τελειότατον»³⁶.

Ὅπως ἔζησε σιωπηλά, ταπεινά καί ἀθόρυβα ἡ Παναγία, καί δέν φανέρωσε τά ὑπερφυσικά μυστήρια πού βίωσε, ἔτσι δέν ἔδειξε καί τά χαρίσματα της ὅσο ζοῦσε. Μετά ὅμως ἀπό τήν κοίμησής της, δοξάσθηκε μέ τήν ἀνάστασι καί τήν ἐνσώματη εἴσοδό της στήν βασιλεία τοῦ Θεοῦ, καί ἔγινε προστάτις, μεσίτρια καί βοηθός τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ. Τώρα πλέον στούς ἀξιούς καί στούς δεομένους ἀποστέλλει τήν χάρη της, θαυματουργεῖ καί μεσιτεύει γιά τήν σωτηρία τοῦ κόσμου.

Ἀπόσπασμα ἀπό τό βιβλίον *Η ΘΕΟΓΕΝΝΗΤΡΙΑ*, Ἅγιον Ὅρος, σ. 243.

35. Ἁγ. Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, Λόγ. ΝΓ', *Εἰς τήν Εἴσοδον καί εἰς τόν θεοειδῆ βίον τῆς Θεοτόκου*, ΕΠΕ 11, σ. 277.

36. Ἁγ. Νικοδήμου, *Ἑορτοδρόμιον*, τόμ. Α', σ. 413.